

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2022. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.9.32>

УДК: 657

О. П. Колісник,

к. е. н., доцент, в.о. завідувача кафедри обліку та консалтингу,

Державний податковий університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1755-5638>

Н. О. Денисовець,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Державний податковий університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1246-0365>

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО БЕЗПЕЧНОГО ТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

O. Kolisnyk,

PhD in Economics, Associate Professor,

Acting Head of the Department of Accounting and Consulting,

State Tax University

N. Denysovets,

Applicant for the second (master's) level of higher education,

State Tax University

ACCOUNTING AND ANALYTICAL ENSURING ECONOMICALLY SAFE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Стаття присвячена актуальним питанням формування обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства. Представлено погляди різних авторів щодо визначення поняття «економічної безпеки підприємства» та «стійкого розвитку підприємства».

Поняття концепції стійкого розвитку визначає комплексний підхід до такої діяльності підприємства, за якої економічні, соціальні та екологічні цілі розвитку взаємно врівноважені та інтегровані між собою. За умов стійкого розвитку темпи економічного зростання не повинні перевищувати темпів відтворення природних ресурсів з ціллю збереження їх для наступних поколінь.

Розглянуто різні підходи у формулюванні та сутності обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства. Обґрунтовано необхідність формування обліково-аналітичного забезпечення як основи для моніторингу стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого – специфічним видом професійної діяльності в галузі безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення. Визначено властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки. З огляду на розглянуті властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, базовою виступає облікова система, оскільки саме на підґрунті її інформації проводиться аналіз діяльності підприємства. Облікова система забезпечує формування, групування та узагальнення потрібної інформації, відповідно до визначеної методики та технології обліку.

Сформульовано мету, завдання та функції, які виконує обліково-аналітичне забезпечення в системі економічної безпеки та стійкого розвитку підприємства. Визначено вимоги, яким повинно відповідати обліково-аналітичне забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства. Також, розглядаючи механізм обліково-аналітичного забезпечення як невід'ємного компонента функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, можна визначити його функціональні складові: інформаційну, правову, методичну, технологічну.

The article is devoted to topical issues of the formation of accounting and analytical support for the economically safe and sustainable development of the enterprise. The views of various authors regarding the definition of the concept of «economic security of the enterprise» and «sustainable development of the enterprise» are presented. The concept of the concept of sustainable development defines a comprehensive approach to such activities of the enterprise, in which the

economic, social and environmental goals of development are mutually balanced and integrated among themselves. Under the conditions of sustainable development, the rate of economic growth should not exceed the rate of reproduction of natural resources in order to preserve them for future generations.

Different approaches in the formulation and essence of accounting and analytical support for economically safe and sustainable development of the enterprise are considered. The need for the formation of accounting and analytical support as a basis for monitoring the state and level of economic security of the enterprise, and on the other hand - a specific type of professional activity in the field of security, which directly affects its support, is substantiated. The properties of the system of accounting and analytical provision of economic security are determined. Given the considered properties of the system of accounting and analytical support for economic security, the accounting system is the basic one, since it is on the basis of its information that the analysis of the enterprise's activities is carried out. The accounting system ensures the formation, grouping and summarization of the necessary information, in accordance with the defined methodology and accounting technology.

The purpose, tasks and functions performed by accounting and analytical support in the system of economic security and sustainable development of the enterprise are formulated. The requirements that must be met by accounting and analytical support for the economically safe and sustainable development of the enterprise have been defined. Also, considering the mechanism of accounting and analytical support as an integral component of the functioning of the system of economic security of business entities, it is possible to determine its functional components: informational, legal, methodical, technological.

Ключові слова: *обліково-аналітичне забезпечення, економічна безпека підприємства, стійкий розвиток, управління підприємством.*

Keywords: *accounting and analytical support, economic security of enterprise, steady development, management an enterprise.*

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання потребують системного підходу при організації економічної безпеки підприємства. Побудова та підтримання економічної безпеки підприємства є пріоритетною серед напрямів його діяльності. А отже, організація діяльності повинна бути спрямована на захист економічних інтересів від будь-яких загроз. Успішний розвиток підприємства залежить також і від того, наскільки ефективним є управління ним. При цьому значний вплив мають управлінські рішення, прийняття яких базується на обліково-аналітичному забезпеченні, що узагальнює інформацію про наявність та використання всіх ресурсів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблемних питань обліково-аналітичного забезпечення економічно безпечного та стійкого розвитку підприємств присвячені праці вітчизняних вчених та практиків: Баришнікова О.М., Бондар М.І., Бондаренко-Берегович В.В., Бутинець Ф.Ф., Гайдук І.С., Голова С.Ф., Гнилицька Л.В., Гоголь Т.А., Грицишен Д.О., Зубілевич С.Я., Колісник О.П., Кірсанова В.В., Краєвський В.М., Лень В.С., Мазіна О.І., Сокіл О.Г., Пушкар М.С. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню кількість проведених досліджень, залишається ряд невирішених питань і завдань щодо формування обліково-аналітичного забезпечення з економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення ролі та значення обліково-аналітичного забезпечення як важливої складової комплексної системи економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення фінансова безпека підприємства можна трактуватися як стан його захищеності від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, що забезпечить стабільний розвиток у короткотерміновій і довготерміновій перспективі, та найбільш ефективного використання ресурсів підприємства, що виражається у позитивних значеннях фінансових показників діяльності підприємства [1].

Автор І.С. Гайдук виділяє декілька підходів, згрупувавши погляди різних авторів, щодо визначення економічної безпеки підприємства, як: захист проти економічних злочинів; стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз; стан ефективного використання ресурсів або потенціалу; наявність конкурентних переваг; реалізація і захист економічних інтересів [2].

Одночасно з економічною безпекою підприємства, виникла потреба у застосуванні концепції сталого розвитку, сформульованої спочатку для вирішення суспільних проблем, а з часом стала основою дослідження тенденцій розвитку підприємств у розрізі економічних, екологічних та соціальних складових з орієнтацією на досягнення стійких темпів динаміки.

Поняття концепції стійкого розвитку визначає комплексний підхід до такої діяльності підприємства, за якої економічні, соціальні та екологічні цілі розвитку взаємно врівноважені та інтегровані між собою. За умов стійкого розвитку темпи економічного зростання не повинні перевищувати темпів відтворення природних ресурсів з ціллю збереження їх для наступних поколінь.

Практика діяльності вітчизняних підприємств підтверджує відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення, що призводить до формування недостовірних фінансових результатів або ставлення до їх формування носить формальний характер. Відповідно, це спричиняє труднощі для підприємств щодо подальшого їх розвитку, суттєво знижує конкурентоспроможність, що може стати реальною загрозою банкрутства.

Сучасна обліково-аналітична інформація повинна бути значимою (суттєвою) та достатньо репрезентативною.

З одного боку, обліково-аналітичне забезпечення є інформаційною основою для моніторингу стану та рівня економічної безпеки підприємства, а з іншого – специфічним видом професійної діяльності в галузі безпеки, який безпосередньо впливає на її забезпечення [3].

Розглянемо основні підходи та погляди науковців щодо трактування сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення» економічно безпечного та стійкого розвитку підприємства, які наведені у табл. 1.

**Таблиця 1. Погляди науковців щодо трактування сутності поняття
«обліково-аналітичне забезпечення»**

№ з/п	Автор, джерело	Визначення поняття
1	2	3
1.	Баланюк І.Ф., Пилипів Н.І., Якубів В.М. [4]	Автори розглядають обліково-аналітичне забезпечення як «комплексну систему формування, збору, аналітико-синтетичної обробки, накопичення та передачі обґрунтованої й релевантної обліково-аналітичної інформації, сформованої з використанням методів бухгалтерського обліку й економічного аналізу для прийняття управлінських рішень, здатних сприяти сталому розвитку суб'єктів господарювання
2.	Гайдук І.С. [2]	Під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності розуміють цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи та технології усіх видів обліку, аналізу та безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам безпеці діяльності підприємства та його сталому розвитку
3.	Гнилицька Л.В. [5]	Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства є інтегрованою системою, яка складається з трьох взаємопов'язаних підсистем (складових), котрі існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення
4.	Гоголь Т.А. [6]	Обліково-аналітичне забезпечення є складовою інформаційного забезпечення підприємства і представляє собою цілісну інформаційну систему, мета якої - забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства
5.	Камінська Т. Г. [7]	Обліково-аналітичне забезпечення - безперервне, цілеспрямоване формування відповідних інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та підготовки і контролю фінансових управлінських рішень
6.	Сокіл О.Г. [8]	Система обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств складається з системоутворюючих компонентів: підсистеми облікового забезпечення; підсистеми аналітичного забезпечення; підсистем контролю та бюджетування
7.	Юзва Р.П. [9]	Сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних у обліково-аналітичну систему та спрямованих на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченнями

Джерело: згруповано авторами за джерелами [2; 4; 5-9].

У найпростішому розумінні вітчизняні автори, що займаються проблематикою обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки вважають його головне призначення у розробці системи заходів з метою збереження майна та інформації суб'єкта господарювання відповідно до обраної стратегії його розвитку чи захисту цілісності облікової інформації, що містить комерційну таємницю [10].

З огляду на розглянуті властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, базовою виступає облікова система, оскільки саме на підґрунті її інформації проводиться аналіз діяльності підприємства. Облікова система забезпечує формування, групування та узагальнення потрібної інформації, відповідно до визначеної методики та технології обліку.

Отже, мета обліково-аналітичного забезпечення полягає у поєднанні процедур бухгалтерського обліку та економічного аналізу для формування інформації, яка узагальнює результати діяльності та забезпечує аналітикою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

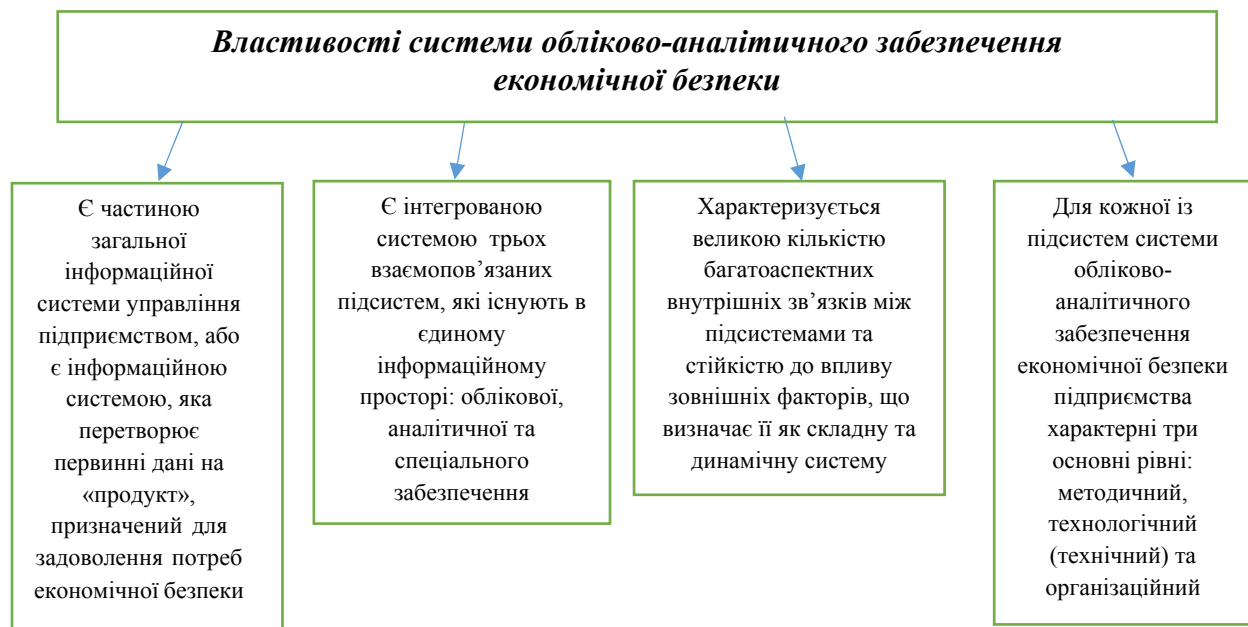

Рис. 1. Властивості системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки [10]

Сформульована мета розкриває основні функції обліково-аналітичного забезпечення системи управління як частини інформаційно-аналітичного забезпечення: інформаційну, облікову та аналітичну [2].

До основних завдань здійснення обліково-аналітичного забезпечення можна віднести: діагностику фінансово-господарського стану підприємства з метою упередження його банкрутства; оцінку стану та рівня економічної безпеки власного підприємства; оцінку рівня економічної надійності контрагентів підприємства; підготовку інформації для обґрунтування управлінських рішень про доцільність здійснення заходів з нівелювання впливу виявлених загроз та небезпек; надання інформації для оцінки заходів по забезпеченню стратегії економічної безпеки підприємства; контроль за збереженням та ефективним використанням корпоративних ресурсів підприємства; ідентифікацію підприємницьких ризиків і пов'язаних з ними потенційних загроз всистемі бухгалтерського обліку [10].

З огляду на зазначені завдання обліково-аналітичне забезпечення повинно відповідати таким вимогам: надавати користувачам інформацію про поточний стан і тенденції розвитку підприємства та зміну конкурентного середовища; забезпечувати внутрішній контроль за діяльністю підприємства; чітко та достовірно відображати у звітності всі господарські операції, що здійснюються на підприємстві; формувати базу вихідної інформації для складання планів розвитку підприємства; виявляти вплив окремих чинників на формування, використання та кругообіг активів і капіталу; сигналізувати про виявлення суттєвих змін у середовищі, які можуть вказувати на момент виникнення чи реалізації певної загрози [2].

Також, розглядаючи механізм обліково-аналітичного забезпечення як невід'ємного компонента функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, можна визначити його функціональні складові: інформаційну, правову, методичну, технологічну [3].

Зважаючи на проведені дослідження вітчизняними науковцями, сутність системи обліково-аналітичного забезпечення можна представити у об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, здійсненні оперативного

мікроаналізу та використання його результатів при моделюванні управлінських рішень в системі економічної безпеки підприємства. А відповідно, основною метою вважати надання достовірної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку [2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Обліково-аналітичне забезпечення відіграє суттєву роль у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень, але сучасні умови господарювання змінюють вимоги і критерії до інформаційної бази обліково-аналітичної системи. Такі зміни пов'язані, в першу чергу, із зростанням корисності економічної інформації, по-друге, якісних змінах у формах внутрішньої звітності, та відборі оптимального переліку показників первинної документації і розрахункових показників економічної ефективності діяльності підприємств. Здійснені дослідження науковцями та практиками надають можливість визначити в подальшому позитивні сторони впливу механізму обліково-аналітичного забезпечення на функціонування системи економічної безпеки та стійкого розвитку вітчизняних підприємств.

Література

1. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика: монографія. Київ: Центр учбової літератури. 2016. 128 с.
2. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. Економіка та управління. Економічний вісник університету. Вип. № 28/1. 2016. С. 33-40.
3. Гнилицька Л.В. Механізм обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Вісник Львівської державної фінансової академії. Економічні науки : наук. журн. М-во фінансів України, Львів. держ. фін. Академія. Львів : ЛДФА, 2011. № 20. С. 104–112.
4. Обліково-аналітичне забезпечення господарської діяльності: Монографія. За ред. І. Ф. Баланюка, Н. І. Пилипів, В. М. Якубів. Івано-Франківськ : Видавництво : Друкарня Фоліант. 2014. 292 с.

5. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ. 2013. 33 с.
6. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В.М., 2014. 384 с.
7. Камінська Т. Г. Роль і місце управлінського обліку в системі контролінгу на підприємстві. Облік і фінанси АПК. 2009. № 4. С. 74–79.
8. Сокіл О.Г. Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку аграрного підприємництва: теорія, методологія, практика. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААН. Київ. 2018. 530 с.
9. Юзва Р.П. Обліково-аналітичне забезпечення управління діяльністю підприємств спиртової промисловості : Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). 2011. 20 с.
10. Кірсанова В.В., Фащенко М.О. Обліково-аналітичне забезпечення як складова функціонування системи економічної безпеки підприємства. V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті». Одеса. 10-12 грудня 2014 р. С. 63-68. URL: <https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2014/63.pdf>

References

1. Susidenko, O.V. (2016), *Finansova bezpeka pidpriemstva: teoriia, metody, praktyka* [Financial security of the enterprise: theory, methods, practice], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
2. Haiduk, I.S. (2016), “Accounting and analytical support for the management of the economic security of the enterprise”, *Ekonomika ta upravlinnia*, vol. 28/1, pp.

3. Hnylytska, L.V. (2011), "The mechanism of accounting and analytical support for the functioning of the system of economic security of economic entities", *Visnyk Lvivskoi derzhavnoi finansovoi akademii*, vol. 20, pp. 104-112.

4. Balaniuka, I.F. Pylypiv, N.I. and Yakubiv, V.M. (2014), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia hospodarskoi diialnosti*, [Accounting and analytical provision of economic activity], Drukarnia Foliant, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

5. Hnylytska, L.V. (2013), "Accounting and analytical support for the functioning of the economic security system of the enterprise", Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit (by the types of economic activity), CHEE "Vadym Hetman Kyiv National Economic", Kyiv, Ukraine.

6. Hohol, T.A. (2014), *Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia pidpriemstv maloho biznesu*, [Accounting and analytical support for the management of small business enterprises], Vydavets Lozovyi V.M., Chernihiv, Ukraine.

7. Kaminska, T.H. (2009), "The role and place of management accounting in the controlling system at the enterprise", *Oblik i finansy APK*, vol. 4, pp. 74–79.

8. Sokil, O.H. (2018), "Accounting and analytical support of agricultural entrepreneurship sustainable development: theory, methodology, practice", Abstract of Doctor dissertation, Accounting, analysis and audit (by the types of economic activity), NSC "Institute of Agricultural Economics" NAAS, Kyiv, Ukraine.

9. Yuzva, R.P. (2011), "Accounting and analytical support for managing the activities of alcohol industry enterprises", Ph.D. Thesis, Accounting, analysis and audit (by the types of economic activity), Ternopil National University of Economics, Ternopil, Ukraine.

10. Kirsanova, V.V. and Fashchenko, M.O. "Accounting and analytical support as a component of the functioning of the enterprise's economic security system", *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij naukovo-praktychnij internet-konferentsii. Problemy rynku ta rozvytku rehioniv Ukrainy v XXI stolitti* [International scientific and practical Internet conference. [Problems of the market and development of the regions of Ukraine in the 21st century], Odesa, Ukraine, pp. 63–68.

Стаття надійшла до редакції 25.08.2022 р.